

HERRIAREN DEFENTSA ERAKUNDEEN ARTEKO LANKIDETZA **AKORDIOA**, GJHak eta 2030 AGENDA bultzatzeko

AURKIBIDEA

SARRERA	3
NAZIO BATUEN 2030 AGENDA ETA GARAPEN JASANGARRIRAKO 17 HELBURUAK	4
2030 AGENDA ETA GIZA ESKUBIDEAK	14
NOLA LAGUNDU DEZAKETE HERRIAREN DEFENTSA ERAKUNDEEK	16
IRISMEN HANDIAGORAKO LANKIDETZA.....	18
5 P-EKIKO KONPROMISOAK: PERTSONAK, PLANETA, OPAROTASUNA, BAKEA ETA LANKIDETZA.....	19
SINADURAK	22

SARRERA

Dokumentu honek jasota utzi nahi du Herriaren Defentsa Erakundeek 2030 Agendaren Garapen Jasangarrirako Helburuei (GJH) emandako laguntza.

Dokumentuak 2030 Agendaren eta Garapen Jasangarrirako Helburuen jatorria eta horrek planteatzen dituen helburuak azaltzen ditu, horien zerrenda barne.

2030 Agendak Giza Eskubideekin duen harreman eta lotura estua azaltzen jarraitzen du, eta hurrengo atalari bide ematen dio. Atal horretan, testuinguru horretan Herriaren Defentsa Erakundeek zer eginkizun duten deskribatzen da, bai eta Agendak horiek betetzen duten lanarekin nola lotzen duen ere.

Azkenik, erakunde horiek GJHak eta 2030 Agenda lortzen laguntzeko hartutako konpromisoak jasotzen dira, pertsonen eskubideak hobeto defendatzen laguntzeko.

NAZIO BATUEN 2030 AGENDA ETA GARAPEN JASANGARRIRAKO 17 HELBURUAK

2015eko irailaren 25ean, Nazio Batuen Batzar Nagusiak Garapen Jasangarrirako 2030 Agenda onartu zuen, ekintza-plan bat, dei unibertsal bat pobrezia desagerrarazteko, planeta babesteko eta pertsona guztientzako oparotasuna ziurtatzeko. Era berean, bake unibertsala askatasunaren kontzeptu zabalago baten barruan indartzea du helburu.

Agendak aurrekaririk gabeko irismena eta garrantzia ditu. Estatu kide guztiek onartzen dute, eta guztiei aplikatzen zaie, baina bakoitzaren errealitate, gaitasun eta garapen-maila desberdinak kontuan hartuta eta politika eta lehentasun nazionalak errespetatuz.

Agendak Garapen Jasangarrirako 17 Helburu (aurrerantzean, GJH) planteatzen ditu, izaera integratu eta zatiezineko 169 jomugarekin, garapen jasangarriaren hiru eremuak uztartzen dituztenak: ekonomikoa, soziala eta ingurumenekoa. Hura onartzean, 193 estatuk konpromisoa hartu zuten hura ezartzeko behar ziren bitartekoak mobilizatzeko, batez ere pertsona pobreenen eta ahulenen beharretan oinarritutako aliantzen bidez.

Helburuetan eta jomugetan etorkizuneko ikuspegi bat azaltzen da, Agendaren testuan kalifikatzen denaren arabera, oso anbizio handikoa eta eraldatzailea, honako hitzez-hitzez kotasun honekin:

“Pobreziarik, goserik, gaixotasunik eta gabeziarik gabeko mundu bat nahi dugu, non bizimodu guztiek aurrera egin ahal izango duten; beldurrik eta indarkeriarik gabeko mundu bat; alfabetatzea unibertsala izango den mundu bat, maila guztietako kalitatezko hezkuntzarako, osasun arretarako eta gizarte babeserako sarbide ekitatibo eta orokortua izango duena, eta ongizate fisikoa, mentala eta soziala bermatuta egongo dituen; edateko ura eta saneamendua izateko giza eskubideari buruzko konpromisoak berretsiko dituen mundu bat, non higie hobia egongo den eta elikagaiak nahikoak, kaltegabeak, eskuragarriak eta elikagarriak izango diren; giza habitatak seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izango dituen mundu bat, non energia hornidura eskuragarri, fidagarri eta jasangarri baterako sarbide unibertsala egongo den.

Mundu bat nahi dugu, non unibertsala izango den giza eskubideen eta pertsonen duintasunaren errespetua, zuzenbide-estatua, justizia, berdintasuna eta diskriminaziorik eza; non arrazak, jatorri etnikoa eta kultura-aniztasuna errespetatuko diren, eta aukera-berdintasuna egongo den giza potentziala erabat gauzatu ahal izateko eta oparotasun partekatua lortzen laguntzeko; haurtzaroan inbertituko duen mundu bat, non haur guztiak indarkeriatik eta esplotaziotik aske haziko diren; emakume eta neska guztiek generoen arteko erabateko

berdintasuna izango duten mundu bat, non ahalduak eragozten duten oztopo juridiko, sozial eta ekonomiko guztiak ezabatuko diren; mundu justu, ekitatibo, tolerantia, ireki eta sozialki inklusibo bat, non ahulenen beharrei erantzun zaien.

Herrialde bakoitzak hazkunde ekonomiko iraunkorra, inklusiboa eta jasangarria eta guztiontzako lan duina izango duen mundu bat nahi dugu; kontsumo eta ekoizpen modalitateak eta baliabide natural guztien erabilera jasangarriak izango diren mundu bat, airetik lurretaraino, ibaietatik, lakuetatik eta akuiferoetatik ozeanoetaraino eta itsasoetaraino; demokrazia, gobernantza ona eta zuzenbide estatua, nazio eta nazioarteko ingurune egoki batekin batera, garapen jasangarriaren funtsezko elementuak izango diren mundu bat, barne hartuta hazkunde ekonomiko iraunkorra eta inklusiboa, garapen soziala, ingurumenaren babesa eta pobrezia eta gosea desagerraraztea; teknologien garapenak eta aplikazioak klima eta biodibertsitatea errespetatuko dituzten eta erresilienteak izango diren mundu bat; gizateria naturarekin harmonian biziko den eta basoko flora eta fauna eta izaki bizidunen beste espezie batzuk babestuko diren mundu bat”.

Helburu eta jomuga berriak 2016ko urtarrilaren 1ean sartu ziren indarrean, eta hurrengo hamabost urteetan hartu beharreko erabakiak gidatzea dute helburu.

Garapen Jasangarrirako Helburuak eta Jomugak.

1. helburua: Pobreziaren amaiera.

Pobrezia amaitzea, bere forma guztietan eta mundu osoan.

Jomugak:

- 1.1 Muturreko pobrezia desagerraraztea.
- 1.2 Pobrezia erlatiboa dimentsio guztietan murriztea.
- 1.3 Gizarte-babeseko sistemak ezartzea.
- 1.4 Oinarrizko zerbitzuak eta finantza-baliabideak eskuratzeko bermea.
- 1.5 Ingurumen-, ekonomia- eta gizarte-hondamendiekiko erresilientzia sustatzea.
- 1.A Baliabideen mobilizazioa bermatzea, garapen-bidean dauden herrialdeei baliabideak eskuratzeko, pobrezia amaiera emateko programak eta politikak ezar ditzaten..
- 1.B Pobrezia desagerrarazteko arau-esparruak sortzea.

2. helburua: Gosea ez.

Gosea amaitzea, elikagaien segurtasuna eta nutrizioaren hobekuntza lortzea eta nekazaritza jasangarria sustatzea.

Jomugak:

- 2.1 Gosea amaitzea.
- 2.2 Malnutrizio modu guztiak amaitzea.
- 2.3 Produktibitatea eta nekazaritzako diru-sarrerak bikoiztea eskala txikian.
- 2.4 Nekazaritzako praktika jasangarriak eta erresilienteak.
- 2.5 Hazien aniztasun genetikoa mantentzea.
- 2.A Inbertsioak handitzea nekazaritzan.
- 2.B Munduko nekazaritza eta abeltzaintzako merkatuen egonkortasuna.
- 2.C Elikagaien prezioen hegakortasuna kontrolatzea.

3. helburua: Osasuna eta ongizatea.

Bizitza osasuntsua bermatzea eta adin guztietako pertsona guztien ongizatea sustatzea.

Jomugak:

- 3.1 Amaren hilkortasun-tasa murriztea.
- 3.2 Haurren hilkortasun-tasa ezabatzea.
- 3.3 Gaixotasun kutsakorrak amaitzea.
- 3.4 Gaixotasun ez-transmitigarriak murriztea eta osasun mentala.
- 3.5 Drogen eta alkoholaren abusuen prebentzioa eta tratamendua.
- 3.6 Trafiko-istripuak murriztea.
- 3.7 Sexu- eta ugalketa-osasunerako eta familia-plangintzarako sarbidea bermatzea.
- 3.8 Estaldura unibertsala eta sendagaietarako sarbidea lortzea.
- 3.9 Kutsadura kimikoaren eta kutsaduraren ondoriozko heriotzak murriztea.
- 3.A Tabakoaren kontrola.
- 3.B Funtsezko txertoen eta sendagaien I+Grako laguntza.
- 3.C Osasun-sistemaren finantzaketa handitzea.
- 3.D Osasun-arriskuen kudeaketa indartzea.

4. helburua: Kalitatezko hezkuntza.

Kalitatezko hezkuntza inklusiboa eta ekitatiboa bermatzea eta guztiontzako etengabeko ikaskuntzarako aukerak sustatzea.

Jomugak:

- 4.1 Lehen eta bigarren hezkuntzaren kalitatea bermatzea.
- 4.2 Eskola aurreko hezkuntzarako sarbidea eta kalitatea bermatzea.
- 4.3 Goi-mailako prestakuntza berdintasunez jasotzen dela bermatzea.
- 4.4 Enplegua lortzeko gaitasunak handitzea.
- 4.5 Genero-desberdintasuna kentzea eta kolektibo kalteberei hezkuntzarako berdintasunezko sarbidea bermatzea.

- 4.6 Alfabetatzea eta aritmetikaren ezagutza ziurtatzea.
- 4.7 Garapen Jasangarrirako hezkuntza globala sustatzea.
- 4.A Hezkuntza-instalazio inklusiboak eta seguruak hobetzea.
- 4.B Goi-mailako irakaskuntzarako bekak handitzea.
- 4.C Irakasleen kualifikazioa hobetzea.

5. helburua: Genero-berdintasuna.

Genero berdintasuna lortzea eta emakume eta neska guztiak ahaldundzea.

Jomugak:

- 5.1 Diskriminazioa amaitzea.
- 5.2 Genero-indarkeria mota guztiak ezabatzea.
- 5.3 Haurren ezkontza eta emakumeen mutilazio genitala ezabatzea.
- 5.4 Zaintza eta etxeko lana aitortzea.
- 5.5 Emakumearen erabateko parte-hartzea eta aukera-berdintasuna ziurtatzea.
- 5.6 Sexu- eta ugalketa-osasunerako sarbidea eta ugalketa-eskubideak ziurtatzea.
- 5.A Baliabide ekonomikoetarako eskubide-berdintasuna ziurtatzea.
- 5.B Teknologiaren eta IKTen erabilera hobetzea.
- 5.C Berdintasunerako eta ahaldunderako politikak eta legeak onartzea.

6. helburua: Ur garbia eta saneamendua.

Pertsona guztientzako uraren eta saneamenduaren eskuragarritasuna eta kudeaketa jasangarria bermatzea.

Jomugak:

- 6.1 Edateko ura eskuratzea.
- 6.2 Saneamendu- eta higiene-zerbitzueterako sarbidea lortzea.
- 6.3 Uraren kalitatea hobetzea. Kutsadura eta hondakin-urak murriztea.
- 6.4 Baliabide hidrikoen erabilera eraginkorra handitzea (ur gezaren erauzketa).
- 6.5 Ur-baliabideen kudeaketa integrala ezartzea.
- 6.6 Urarekin lotutako ekosistemak babestea.
- 6.A Kudeaketa-gaitasunen sorrera sustatzea.
- 6.B Tokiko komunitateen parte-hartzea babestea.

7. helburua: Energia eskuragarria eta ez-kutsatzailea.

Energia eskuragarria, segurua, jasagarria eta modernoa bermatzea pertsona guztientzat.

Jomugak:

- 7.1 Energiarako sarbide unibertsala bermatzea.
- 7.2 Energia berriztagarriak handitzea.
- 7.3 Eraginkortasun energetikoaren tasa bikoiztea.
- 7.A Energia garbietan ikerketa eta inbertsioa handitzea.
- 7.B Azpiegitura eta teknologia zabaltzea garapen-bidean dauden herrialdeetan.

8. helburua: Gizalegezko lana eta hazkundera.

Hazkunde ekonomiko iraunkorra, inklusiboa eta jasagarria, enplegu osoa eta produktiboa eta guztiontzako lan duina sustatzea.

Jomugak:

- 8.1 Hazkunde ekonomikoari eustea.
- 8.2 Produktibitatea handitzea dibertsifikazioaren, teknologiaren eta berrikuntzaren bidez.
- 8.3 Enpresa txiki eta ertainak sustatzea.
- 8.4 Ekoizpena eta kontsumoa hobetzea, efizientziaz eta errespetuz.
- 8.5 Enplegu osoa eta lan duina lortzea.
- 8.6 Lanik eta ikasketarik gabeko gazteen kopurua murriztea.
- 8.7 Haurren esklabotza, salerosketa eta lana desagerraraztea.
- 8.8 Lan-eskubideen babesa eta lan segurua.
- 8.9 Turismo jasagarria sustatzea.
- 8.10 Finantza-erakundearen gaitasuna indartzea.
- 8.A Garapen-bidean dauden herrialdeetako merkataritzarako laguntza handitzea.
- 8.B Gazteen enplegurako mundu-estrategia garatzea.

9. helburua: Industria, berrikuntza eta azpiegiturak.

Azpiegitura erresilienteak eraikitzea, industrializazio inklusiboa eta jasagarria sustatzea eta berrikuntza sustatzea.

Jomugak:

- 9.1 Azpiegitura jasagarrien garapena.
- 9.2 Industria inklusiboa eta jasagarria sustatzea.
- 9.3 ETEek finantza-zerbitzuetarako eta balio-kateetarako sarbidea handitzea.
- 9.4 Azpiegitura modernizatzea, teknologia garbia.

- 9.5 Ikerketa zientifikoa handitzea, gaitasun teknologikoa.
- 9.A Azpiegitura jasangarri eta erresilienteei laguntzea.
- 9.B Teknologiaren garapena, ikerketa eta berrikuntza.
- 9.C IKTetarako eta Internetarako sarbidea handitzea.

10. helburua: Desberdintasunak murriztea.

Desberdintasuna murriztea herrialdeetan eta herrialdeen artean.

Jomugak:

- 10.1 Biztanle pobreen diru-sarrerak %40 haztea.
- 10.2 Gizarteratzea, ekonomia eta politika sustatzea.
- 10.3 Aukera-berdintasuna bermatzea.
- 10.4 Zerga-, soldata- eta gizarte-babeseko politikak ezartzea.
- 10.5 Munduko finantza-merkatuen erregulazioa hobetzea.
- 10.6 Garapen-bidean dauden herrialdeek nazioarteko finantza-erakundeetan eta nazioarteko erakundeetan parte hartzea.
- 10.7 Migrazioa erraztea eta migrazio-politika ordenatuak.
- 10.A Tratu bereziaren eta bereiziaren printzipioa aplikatzea (OMC).
- 10.B Finantza-korronteak sustatzea garapen-bidean dauden herrialdeentzat.
- 10.C Bidalketa-sorten kostuak murriztea.

11. helburua: Hiri eta komunitate jasangarriak:

Hiriak eta giza kokalekuak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izatea lortzea.

Jomugak:

- 11.1 Etxebizitzarako sarbidea ziurtatzea.
- 11.2 Garraio publikorako sarbidea ematea.
- 11.3 Urbanizazio inklusiboa eta jasangarria handitzea.
- 11.4 Kultura- eta natura-ondarea babestea.
- 11.5 Hondamendiek eragindako heriotzen kopurua murriztea eta kalteberatasuna murriztea.
- 11.6 Hirietako ingurumen-inpaktua murriztea.
- 11.7 Berdegune eta espazio publiko seguruetarako sarbidea eskaintzea.
- 11.A Hiriguneak, hiri-inguruak eta landa-eremuak lotzea.
- 11.B Hirietan hondamendi-arriskuen murrizketa handitzea.
- 11.C Herrialde ez hain aurreratuetan eraikin jasangarri eta erresilienteak eraikitzen laguntzea.

12. helburua: Ekoizpen eta kontsumo arduratsuak.

Kontsumo eta ekoizpen modalitate jasangarriak bermatzea.

Jomugak:

- 12.1 Kontsumo eta ekoizpen jasangarriko esparrua aplikatzea.
- 12.2 Baliabide naturalen erabilera eraginkorra lortzea.
- 12.3 Elikagaiak gutxiago alferrik galtzea.
- 12.4 Hondakinak eta produktu kimikoak kudeatzea.
- 12.5 Hondakinak prebenitzea, murriztea, birziklatzea eta berrerabiltzea.
- 12.6 Enpresetan praktika jasangarriak egitea.
- 12.7 Erosketa publiko jasangarriak.
- 12.8 Garapen Jasangarrirako hezkuntza ziurtatzea.
- 12.A Jasangarritasunerako zientzia eta teknologia indartzea.
- 12.B Turismo jasangarria lortzea.
- 12.C Erregai fosiletarako subsidioak erregulatzea.

13. helburua: Klimaren aldeko ekintza.

Klima-aldaketari eta haren ondorioei aurre egiteko premiazko neurriak hartzea.

Jomugak:

- 13.1 Erresilientzia eta egokitzapena indartzea.
- 13.2 Klima-aldaketa politika, estrategia eta plan nazionaletan txertatzea.
- 13.3 Ingurumen-hezkuntza eta -sentsibilizazioa hobetzea.
- 13.A Baliabide ekonomikoak mobilizatzea.
- 13.B Klima-aldaketaren kudeaketa aurrerapen gutxien duten herrialdeetan.

14. helburua: Itsaspeko bizitza.

Ozeanoak, itsasoak eta itsas baliabideak iraunkorki kontserbatzea eta erabiltzea garapen jasangarrirako.

Jomugak:

- 14.1 Itsas kutsadura prebenitzea eta murriztea.
- 14.2 Itsasoko eta kostaldeko ekosistemen kudeaketa.
- 14.3 Ozeanoen azidotzea minimizatzea.
- 14.4 Arrantza-ustiapen jasangarria arautzea.
- 14.5 Kostaldeko eta itsasoko eremuak kontserbatzea.
- 14.6 Legez kanpoko eta gehiegizko arrantzari aurre egitea.
- 14.7 Arrantza jasangarriaren onura ekonomikoak handitzea.
- 14.A Itsas ikerketari eta teknologiari laguntzea.
- 14.B Eskala txikiko arrantza eta artisau-arrantza sustatzea.
- 14.C Itsas Zuzenbideari buruzko Nazio Batuen Konbentzioaren aplikazioa.

15. helburua: Ekosistema lehortarren bizitza.

Basoak modu iraunkorrean kudeatzea, desertifikazioaren aurka borrokatzea, lurren degradazioa gelditzea eta inbertitzea eta biodibertsitatearen galera gelditzea.

Jomugak:

- 15.1 Ekosistemen kontserbazio eta erabilera jasangarria ziurtatzea.
- 15.2 Basoen kudeaketa jasangarria.
- 15.3 Desertifikazioaren aurkako borroka.
- 15.4 Ekosistema menditsuen kontserbazioa ziurtatzea.
- 15.5 Biodibertsitatearen degradazioaren eta galeraren aurkako neurriak.
- 15.6 Baliabide genetikoak eskuratzea eta behar bezala erabiltzea.
- 15.7 Ezkutuko ehizari eta espezie babestuei aurre egitea.
- 15.8 Espezie inbaditzaileen prebentzioa.
- 15.9 Ingurumenarekiko sentikorrak diren planak integratzea.
- 15.A Finantza-baliabideak mobilizatzea eta handitzea.
- 15.B Basoak kudeatzeko baliabideak handitzea.
- 15.C Ezkutuko ehizaren aurkako borroka babestea.

16. helburua: Bakea, justizia eta erakunde sendoak.

Bakezko gizarte inklusiboa sustatzea, garapen jasangarria lortze aldera; justizia denon esku jartzea, eta kontu ematen duten maila guztietako erakunde eraginkorrak eta inklusiboak eraikitzea.

Jomugak:

- 16.1 Indarkeria mota guztiak murriztea.
- 16.2 Tratu txarrak, haurren salerosketa eta esplotazioa desagerraraztea.
- 16.3 Zuzenbide Estatuaren sustapena, justiziarako sarbidea.
- 16.4 Finantza-korronteak eta legez kanpoko armak murriztea.
- 16.5 Ustelkeria eta eroskeria murriztea.
- 16.6 Erakunde eraginkorrak eta gardenak sortzea.
- 16.7 Herritarren parte-hartzea sustatzea.
- 16.8 Garapen-bidean dauden herrialdeen nazioarteko erakundeetan parte-hartzea indartzea.
- 16.9 Nortasun juridikoaren eta jaiotzen erregistroaren proportzioa.
- 16.10 Informazioa eskuratzea eta oinarrizko askatasunak.
- 16.A Indarkeriaren prebentzioan erakundeak indartzea.
- 16.B Legeak eta politikak sustatzea eta aplikatzea (Giza Eskubideak)

17. helburua: Helburuak indartzeko aliantzak.

Garapen Jasangarrirako Munduko Aliantza ezartzeko eta biziberritzeko bitartekoak indartzea.

Jomugak:

- 17.1 Zerga-bilketarako etxeko baliabideak mobilizatzea.
- 17.2 Garapenerako Laguntza Ofizialaren % 0,7 betetzea.
- 17.3 Finantza-baliabide gehigarriak mobilizatzea.
- 17.4 Zorra berregituratzea.
- 17.5 Gutxiago aurreratutako herrialdeetan inbertsioak sustatzea.
- 17.6 Teknologiaren transferentzia hobetzea.
- 17.7 Ekologikoki arrazionalak diren teknologiak sustatzea.
- 17.8 Teknologia-bankua sortzea.
- 17.9 GJHak ezartzeko gaitasunak indartzea.
- 17.10 Merkataritza multilateral unibertsala sustatzea.
- 17.11 Garapen-bidean dauden herrialdeen esportazioak handitzea.
- 17.12 Garapen-bidean dauden herrialdeentzako merkaturako sarbidea.
- 17.13 Munduko egonkortasun makroekonomikoa handitzea.
- 17.14 Politiken koherentzia hobetzea.
- 17.15 Subiranotasun nazionala errespetatzea.
- 17.16 Garapen jasangarrirako Munduko Aliantza hobetzea.
- 17.17 Aliantza publiko-pribatuak sustatzea.
- 17.18 Gaitasun estatistikoa sortzea.
- 17.19 BPGaz haratago doazen adierazleak sustatzea.

Espainian, egindako ekintzen artean, 2021eko ekainean Garapen Jasangarrirako 2030 Estrategia onartu zen, eta 2030 Agenda errealitate bihurtzeko bide orri gisa eratu da. Dokumentu ulergarria da, eta, horren bidez, Espainiak Agenda lortzeko konpromisoa berritu eta sakontzen du, GJHak herrialdeko zortzi erronka handitan itzuliz eta erronka horiei arrakastaz heltzea ahalbidetu dezaketen politika publikoak finkatuz. Hauek dira zortzi erronka horiek:

1. Pobrezia eta desberdintasuna amaitzea.
2. Klima eta ingurumen larrialdiari aurre egitea.
3. Genero desberdintasunaren arrakala ixtea eta diskriminazioa amaitzea.
4. Sistema ekonomiko kontzentratuegi eta mendekoegi baten eraginkortasunik eza gainditzea.
5. Lan-prekarietatea amaitzea.
6. Zerbitzu publikoen krisia iraultzea.
7. Bidegabekeria globala eta giza eskubideen, printzipio demokratikoen eta planetaren iraunkortasunaren mehatxuak amaitzea.
8. Gure landa-ingurunea biziberritzea eta erronka demografikoari aurre egitea.

GJHen inplementazioak erantzukizun partekatua adierazten du, eta horrek nazio, eskualde eta toki mailako ekintzak eskatzen ditu. EBk eskatu die estatu kideei anbizio maila handitzeko, 2030 Agendaren inplementazioari dagokionez.

2030 AGENDA ETA GIZA ESKUBIDEAK

Garapen Jasangarrirako 2030 Agendan berariaz berresten da Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren garrantzia, bai eta giza eskubideei eta nazioarteko zuzenbideari buruzko nazioarteko beste tresna batzuen ere. Agerian jartzen da, Nazio Batuen Gutunarekin bat etorritik, estatu guztiek dutela pertsona guztien giza eskubideak eta oinarritzeko askatasunak errespetatu, babestu eta sustatzeko erantzukizuna, arraza, kolore, sexu, hizkuntza, erlijio, iritziz politiko edo beste edozein motatako arrazoiengatik, jatorri nazional edo sozialagatik, posizio ekonomikoagatik, jaiotzagatik, desgaitasunagatik edo beste edozein baldintzagatik inolako bereizketarik egin gabe.

Giza eskubide guztiak elkarren mendeak dira eta elkarri lotuta daude, eta 2030 Agenda guztia giza eskubide unibertsalean oinarrituta ezartzen eta finkatzen da. Horrek azaltzen du zergatik ez dagoen giza eskubideei buruzko GJH espezifikorik; GJH bakoitzaren parte direlako.

Harreman horrek bi norabideetan funtzionatzen du: giza eskubideen sustapenak eta babesak GJHak egiten laguntzeaz gain, GJHak lortzeko giza eskubideez gozatzen lagun dezake.

Beste era batera esanda, nabarmentzekoa da giza eskubideen zeharkako izaera 2030 Agendaren helburu eta jomugetan.

Era berean, aitortu behar da GJH guztiek ez dutela lotura bera giza eskubideekin: kasu batzuetan harremana oso agerikoa eta estua da, eta beste batzuetan erlatiboagoa izan daiteke.

2030 Agendak ezartzen duen lan egiteko modu berria errealitate bihurtzeko, inor atzean ez uztean zentratuta, NBEko estatu kideek giza eskubideen arloko betebeharrak eta konpromisoak aplikatu, inplementatu eta babestu behar dituzte.

2030 Agenda betetzearekin batera, plangintzako, jarraipeneko eta kontuak emateko prozesuak egin behar dira. Giza eskubideen arauak eta giza eskubideen erakundeak inplementazio eta kontu-emate koherentea bermatzeko. Giza eskubideak babesteko sistemak prozesu horretan lagun dezake, herrialdeei plan eta mekanismo integratuak garatzen lagunduz, eta 2030 Agendak eskatzen duen erritmoan aurrera egiteko beharrezkoak diren laguntza teknikoak eta jardunbide egokiak trukea eskainiz.

2020an, helburuak lortzeko bideratutako neurriak oraindik ez ziren behar besteko abiaduran eta eskalan garatzen ari, eta, horregatik, NBEko idazkari nagusiak gizartearen sektore guztiei eskatu zien hamarkadan ekintzarako mobilizatzeko. Horrez gain, Giza Eskubideak biziberritzeko deia egin zuen, eta horrek agerian uzten du, berriro ere, Garapen Jasangarrirako 2030 Agendaren eta Giza

Eskubideen Nazioarteko Esparruaren arteko harreman estua eta elkar indartzeko dinamika.

Ikuspegi horrek nazioarteko hainbat akordio garatzera garamatza, bai ingurumenaren babesaren arloan, bai giza eskubideen arloan, eta akordio horiek sinatu dituzten estatuekin duten lotura juridikoa tresna erabakigarria da 2030 Agendaren borondatezko izaerari aurre egiteko.

Ilido horretan, Espainiak giza eskubideen nazioarteko konbentzio ia guztiak sinatu ditu, hala nola Haurren Eskubideen Konbentzioa (CDN), Arraza Diskriminazio Mota Guztiak Ezabatzeari buruzko Nazioarteko Konbentzioa (CEDR), edo Emakumearen aurkako Diskriminazio Modu Guztiak Ezabatzeari buruzko Konbentzioa (CEDAW), besteak beste. Era berean, Espainia Giza Eskubideen Europako Sistemaren eta haren bi tresna nagusien parte da: Giza Eskubideen Europako Hitzarmena eta Europako Gutun Soziala (berrikusia). Ingurumenaren arloan, Espainia ere nazioarteko itun nagusien parte da, hala nola Klima Aldaketari buruzko Nazio Batuen Esparru Konbentzioa –bertan txertatzen dira 2015eko Parisko Akordioak–, Aniztasun Biologikoari buruzko Hitzarmena eta Desertifikazioaren aurka Borrokatzeko Nazio Batuen Konbentzioa, besteak beste. Hortik ondorioztatzen da Espainiak giza eskubideekin eta ingurumenaren iraunkortasun globalarekin duen konpromisoa.

Sinatutako konpromiso horiek Administrazioen ekintzarekin eta lanarekin berretsi behar dira, bakoitza bere eskumenen esparruan, eta, beraz, Herriaren Defentsa Erakundeek beren zeregin instituzional eta konstituzionalean egin dezaketen eta egin behar duten gainbegiratzearen eremuan geratzen dira.

Lehen deskribatutako testuinguruan, garrantzitsua da Herriaren Defentsa Erakundeek parte-hartze aktiboa, erakunde bitartekarien rolean, 2030 Agendaren Espainiako garapenaren jarraipena eta ikuskapena egiteko, Nazioarteko Itunetan aitortutako giza eskubideen eta GJHen artean dagoen korrelazio hori oinarri hartuta.

Egiaztatu da 2030 Agendak zuzenean eta zeharka bat egiten duela Herriaren Defentsa Erakundeek lanarekin. 1978ko Espainiako Konstituzioaren Lehen Tituluan jasotako konstituzio-eskubideak modu eraginkorrarekin babesteko berme instituzional gisa eratzeko dira, eta, horretarako, Administrazioaren eta haren erakunde eta enpresa publiko edo mendekoen jarduerak gainbegiratu ahal izango dute.

Eskubide konstituzionalek zerrenda zabala osatzen dute, Giza Eskubideen Nazioarteko eta Eskualdeko Tratatuak jasotzen diren eskubideekin bat datorrena, eta eskubide horien edukia argi eta garbi lotuta dago GJHekin.

GJHetan giza eskubideen ikuspegiaren zeharkakotasun horrek eskatzen du 2030 Agendaren egokitzapen eta inplementazio etapa guztiak irekiak eta gardenak izatea, Herriaren Defentsa Erakundeek, beren jarduerak eremuetan, giza eskubideekin eta Agendaren lelo orokorra errespetatuz, inor atzean ez uzteko.

Esparru horretan, Herriaren Defentsa Erakundeek 2030 Agendaren jarraipenean eta gainbegiratzeko egindako lana Nazio Batuen Batzar Nagusiaren 2024ko abenduaren 17ko 79/177 Ebazpenaren bidez aitortu da, bereziki, bakea, justizia eta erakunde sendoak lortzeko 16. GJHari dagokionez. Ahalegin horiek Giza Eskubideen Erakunde Nazionalen (GEEN) funtzioen barruan sartu dira. Espainiaren kasuan, Herriaren Defentsa Erakundeak, konstituzio-eskubideak defendatzeko Gorte Nagusietako goi-komisarioak gain, Giza Eskubideen Erakunde Nazionala da, Nazio Batuek 2000. urteaz geroztik egiaztatua eta hainbat aldiz berritua.

Giza eskubideen erakunde nazional horien sorrerak eta babesak adierazten dute estatuek konpromisoa dutela nazioarteko tresnek bermatutako giza eskubideak sustatzeko eta babesteko. Herriaren Defentsa Erakundeak zuzenean bat dator 16.a.1 GJHaren adierazlearekin: “Giza eskubideen erakunde nazional independenteak egotea, Parisko printzipioen arabera”.

Parisko Printzipioak izenekoak errespetatzeak eskumena eta aginpidea ematen die Giza Eskubideen Erakunde Nazionaleri eremu nazionalako giza eskubideen egoerak ikertzeko, horiei buruzko informazioa emateko eta giza eskubideak ezagutarazteko.

Autonomia erkidegoetako Herriaren Defentsa Erakundeei dagokienez, eskubide konstituzionalak (estatutupekoak) babesteko organoak direnez, beren eskumenen esparruan zaindu behar dute administrazioek beren etapetan egindako Agenda egokitze eta ezartzeko prozesuak babesten dituzten eskubide konstituzionalekin eta giza eskubideekin bat etor daitezen.

2030 Agendan aurreikusitako GJHak eta jomugak NBEko estatu kideei zuzentzen zaizkie, eta horrek, Espainia bezalako estatu deszentralizatu baten kasuan, Estatuko Administrazio zentralari zein lurralde-administrazio, autonomia-erkidego eta udalerriei dagozkien betebeharrak dakartza. Herriaren Defentsa Eraukndeak, beraz, funtsezko zeregina du GJHak gainbegiratzeko orduan, baina defentsa-erakunde autonomikoek ere parte hartu behar dute gainbegiratzeko horretan, beren autonomia-erkidegoen eta tokiko agintarien eskumenei dagokienez.

Illo horretan, globalki eragingo duen garapen jasangarri nazionala lortu ahal izateko, beharrezkoa da autonomia-erkidegoetako eta tokiko gobernuek ere beren politika publikoak GJHetara eta garapenerako helburuetara egokitzea. Kasu batzuetan, adibidez, 11. GJHan, “hiriak eta giza kokaguneak inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasangarriak izatea lortzeko”, ezinbestekoa da tokiko eta autonomia-erkidegoetako gobernuek Agenda definitzeko eta inplementatzeko prozesuan izango duten zeregina onartzea.

Testuinguru horretan, Arartekoaren eta gainerako Autonomia Erkidegoetako Defentsa Erakundeen lana funtsezkoa da Agenda inplementatzea, GJHak betetzea eta kontuak koherentziaz ematea bermatzeko. Gure erakundeen izaera eta funtsa, Konstituzioan, Lege Organikoan eta horiek arautzen dituzten lege autonomikoetan finkatuta, GJHak ezartzeko funtsezko bermea direla ondoriozta daiteke.

IRISMEN HANDIAGORAKO LANKIDETZA

Agenda, bere 17 GJHein, unibertsala da, eta herrialde garatuei eta garapen-bidean daudenei eskatzen die neurriak har ditzatela inor atzean geratuko ez dela bermatzeko.

Herriaren Defentsa Erakundeek, beren eskumenen esparruan, ofizioz edo alde batek eskatuta, edozein ikerketa hasi eta jarraitu ahal izango dute, baldin eta pertsona edo pertsona-talde bati eragiten dioten eta GJHak betetzean eragina duten administrazio publikoen egintza, ebazpen eta jokabide zehatzak argitzeko bada.

Edozein pertsona natural edo juridikok, inolako murrizketarik gabe, Herriaren Defentsa Erakundeengana jo ahal izango du bere esku-hartzea eskatuz, bai banaka, bai elkarlanean edo gizarte-erakundeekin aliantzan.

Testuinguru horretan, erakunde sinatzaileek uste dute beren arteko lankidetzak dela modurik onena helburu eraginkorrak eta eraginkortasun handiagokoak lortzeko, haien guztien lanarekin irismen handiagoa lortu ahal izateko.

5 P-EKIKO KONPROMISOAK: PERTSONAK, PLANETA, OPAROTASUNA, BAKEA ETA LANKIDETZA

2030 Agenda eta GJHa betetzen laguntzeak ahalegin partekatua eskatzen duela jakinda, Herriaren Defentsa Erakundeek, 2030 Agendako GJHen aldeko dokumentu honen bidez, garapen jasangarriaren eta giza eskubideen eta pertsonen duintasunaren errespetuaren alde egiten duten lankidetzak indartu nahi dute.

Espiritu eta helburu horrekin, Nazio Batuen Garapen Iraunkorreko 2030 Agendari laguntzeko, eta agenda hori kokatuta dagoen bost arloetan (pertsonak, planeta, oparotasuna, bakea eta lankidetzak), **honako hau baieztatzen dugu:**

PERTSONAK [1. GJHa (pobreziaren amaiera), 2. GJHa (goserik ez), 3. GJHa (osasuna eta ongizatea), 4. GJHa (kalitatezko hezkuntza) eta 5. GJHa (genero berdintasuna) integratzen ditu]

1. Pobreziaren eta gosearen aurkako borrokan laguntzeko eta bazterketa arriskuan dauden kolektiboen lehentasunezko arreta bermatzeko beharra baieztatzen dugu, parte hartze komunitarioko mekanismoak sustatzera animatuz, non sektore zaugarrienek GJHekiko dituzten lehentasunak finkatuko diren, eta zaugarritasun egoeran dauden pertsonentzako gizarte laguntzak, bai eta berdintasun eta aniztasun neurriak ere.
2. Adin guztietarako arreta sanitarioa dagoela zaintzeko konpromisoa hartzen dugu, osasun arloko ikerketa eta berrikuntza, osasun publikoaren babesa eta sustapena, eta osasun sistemaren izaera unibertsala, publikoa eta doakoa eta haren jasangarritasuna mantentzea.
3. Kalitate goreneko hezkuntza, inklusiboa eta ekitatiboa, eta bizitza osoan ikasteko aukerak zaindu behar ditugula diogu.
4. Funtsezkotzat jotzen dugu gure erakundeetatik emakumeen eta gizonen benetako berdintasun eraginkorra eta tratu- eta aukera-berdintasuna defendatzea, sexuagatiko diskriminazio oro ezabatzen lagunduz. Gure jardueren funtsezko ardatz gisa genero-indarkeriaren aurkako borroka ezartzeko konpromisoa hartzen dugu.

Konpromisoa hartzen dugu haurren eta nerabeen eskubideak defendatzeko eta sustatzeko, bai eta adinekoenak eta desgaitasuna dutenenak ere.

PLANETA [6. GJHa (ur garbia eta saneamendua), 12. GJHa (ekoizpen eta kontsumo arduratsua), 13. GJHa (klimaren aldeko ekintza), 14. GJHa (itsaspeko bizitza) eta 15. GJHa (ekosistema lehortarren bizitza) integratzen ditu]

5. Administrazio publikoen jardunak ingurumenari buruzko araudi aplikagarriaren aurka ez egiteaz gain, klima-aldaketaren aurkako borrokan aurrera egiten duela ikuskatzen jarraitu behar dela diogu.

Gure ustez, herritar guztiek oinarritzko zerbitzuak eskuratzeko bermea defendatu behar dugu, eta interes orokorreko zerbitzuak aukera-berdintasunean eskuratzeko mekanismoak indartu behar ditugu, arrakala sozial, ekonomiko eta teknologikoak gaindituz.

OPAROTASUNA [7. GJHa (energia eskuragarria eta ez-kutsatzailea), 8. GJHa (lan duina eta hazkundea), 9. GJHa (industria, berrikuntza eta azpiegiturak), 10. GJHa (desberdintasunak murriztea) eta 11. GJHa (hiri eta komunitate jasagarriak) integratzen ditu]

6. Beharrezkoa da, gure eskumenen esparruan, lan giro egokiak sustatzen jarraitzea, pertsonen duintasuna kaltetzen duten edo diskriminatzen duten praktikak saihestuz, non bizitza pertsonala eta profesionala uztartzeko erraztasunak eskaintzen diren, eta haien hazkuntza eta ikaskuntza profesionala bultzatzen den.
7. Uste dugu ezinbestekoa dela pertsona guztiek etxebizitza eskuratzeko eta gizarteratze sozial, ekonomiko eta politikoa defendatzeko, haien adina, sexua, desgaitasuna, arraza, etnia, jatorria, erlijioa, egoera ekonomikoa edo beste baldintza bat edozein dela ere, eta aukera berdintasuna bermatzea eta desberdintasuna murriztea, bereziki, lege, politika eta praktika diskriminatzaileak aldatzeko gomendioak edo iradokizunak eginez eta horri buruzko lege, politika eta neurri egokiak sustatuz.
8. Konpromisoa hartzen dugu gure ondare naturala eta kulturala babesten laguntzeko, eta hiri eta herri inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta jasagarriak lortzen laguntzeko.

BAKEA [16. GJHa barne hartzen du (bakea, justizia eta erakunde sendoak)]

9. Gure ustez, gure agintaldian sartzen da botere publikoekin eta gainerako eragileekin lankidetzan aritzea, GJHak sustatzeari eta betetzeari dagokionez. Gure ustez, ofizioz edo alde batek eskatuta Administrazio publikoak GJHak eta horien jomugak ezartzeko orduan ez-betetzereen bat hautemango balitz, neurri zuzentzaileak betearazteko ebazpenak eman beharko genituzke, eta gatazkak konpontzeko metodo alternatiboak edo osagarriak erabiltzea sustatu, hala nola bitartekaritza eta justizia errestitutiboa. Metodo horiek, GJHak lortzen laguntzeaz gain, gizarte ekitatibo eta kontziente baterantz aurrera egiteko aukera ere emango lukete,

gardentasunean eta herritarren parte-hartzean oinarritutako administrazio eta kudeaketa publiko eraginkor on baten printzipioekin bat etorritik. Hori guztia, Zuzenbide Estatuaren sustapenean aurrera egiteko eta pertsonen oinarritzeko eskubideen babesean sakontzeko.

LANKIDETZA [17. GJHa barne hartzen du (helburuak indartzeko aliantzak)]

10. Uste dugu positiboa dela 2030 Agenda ikusaraztea eta zabaltzea, sentsibilizazioa eta haren ezagutza sustatzen duten ekintzen bidez. Ildo horretan, uste dugu garrantzitsua dela Adierazpen hau beste eragile batzuekin partekatzea hainbat hedabideren bidez (erakundearen webguneak, sare sozialak, urteko txostenak edo dokumentu hau ikusarazten duen beste edozein bide). Gure ustez, beharrezkoa da aukera-eremuak sortzea indarrak batzeko eta ekintzak gauzatzeko, bakoitza bere jardura-eremutik eta elkarte-sarearen parte-hartzearekin, 17 GJHak eta helburuak batera lortzeko, inor atzean ez uzteko helburuan aurrera eginez.

Manuel Lezertua Rodríguez
EAEko Arartekoa

Jesús Maeztu Gregorio de Tejada
Andaluziako Herriaren defendatzailea

Patxi Vera Donazar
Defensor del Pueblo de Navarra
Nafarroako Arartekoa

María Dolores Padrón Rodríguez
Kanarietako Erkidegoko diputatua

Esther Giménez-Salinas i Colomer
Síndica de Greuges de Catalunya